

UN FET D'ARMES MEDIEVAL (1444)

RAMON ROSSELLÓ VAQUER

L'any 1422 trobant-se a Mallorca el cavaller Francí Vallseca volgué córrer unes juntes amb Salvador Sureda. Retornat En Vallseca a Barcelona s'entercanvià cartes amb En Sureda,¹ i segons sembla no quedaren contents del combat. Ambdues parts tramateren procuradors al rei Alfons que aleshores residia a Nàpols, demanant poder córrer altres puntes. El rei els va assignar una plaça d'aquella ciutat i la lliça havia de tenir lloc dia 5 de gener de l'any 1444. Aquest fet d'armes ja va ésser conegut pels historiadors Dameto, Mut i Alemany,² els quals a més de donar notícia del combat afegeixen que les banderes que va usar Salvador Sureda "están hoy colgadas en la iglesia mayor de Mallorca".

Entre els cavallers i nobles barons que presenciaren la lluita hi havia Joan Moix i Nicolau Vivot els quals pocs dies després, dia 18 del mateix mes de gener, trameteren a Mallorca una carta on conten amb tot detall aquest fet d'armes, carta que transcriuré íntegra tot seguit:

---

¹ MARTÍ DE RIQUER, *L'arnès*. Barcelona 1968 pàg. 198.

² JUAN DAMEYO, VICENTE MUT, GERÓNIMO ALEMANY, *Historia general del Reino de Mallorca* segona edició III Palma 1841 pàg. 399-405. D'altra banda l'erudit Joaquim M. Bover, al volum V de la seva "Miscel·lània", pàgs. 13-23 v., registra una codolada amb el títol "El desafío de Salvador Sureda, caballero mallorquín, con Francisco Valseca, noble barcelonés", escrita "Por D. Mariano Antonio Togores y Zanglada, caballero de Justicia de la orden de San Juan, maestrante de la Real de Caballería de Valencia, Individuo de la Sociedad de Amigos del Pais de Mallorca y Capitán del Regimiento Caballería Española de Numancia". (Biblioteca B. March). Hi ha altra còpia feta el 8 març de 1874, a la "Miscelánea Pasqual", VI pàgs. 383-390. (Arxiu Regne Mallorca). Parte de estos escudos, adargas y banderas de S. Sureda pueden verse en las últimas láminas de G. LLOMPART, *La pintura medieval mallorquina* 4 (Palma 1980).

“En Nàpols a XVIII de janer any M CCCC XLIIII. Molt honorables e cars frares: perquè sabem trobareu plaer vos avisaz com som sans e alegres apler de tots vosaltres specificant-vos per menut tots los affers de las armes de mossèn Salvador com són pessats, avisant-vos que és axit a sa honor tenbé com cavaller may hysqués de huns tals affers. Primerament lo senyor Rey los assignà jornada diumenge a 5 de janer a la plassa de la cucoronada, volent-vos avisar de la cerimònia e manera com mossèn Sureda armat de cama e de cuxa ab franchals e falda portant dessus una jornella de satí carmesí brodada de canestels tots d'or ab gran colp de batetes e lo cavall hon cavalcave encubertat e sobre les cubertes uns paraments de una seda qui se nomena tefetà reforsat vermell brodat de canestels d'or tots trepats he perfilats de flocadura de seda de sa divisa portant al denant tres cavalls encubertats e sobre les cubertes cascun son parament lo hu de vallut carmasí ab cortepisa de dos tersos de criminis e un altre de sa divisa ço és de vallut vert e morat ab cortepisa de hun vay e altre de vallut blanch ab creu de Senct Jordi de vallut carmesí de ample de hun palm e en cascun cavall cavalcave son page tots portans gipons de vallut blau e journeyas de la seda e divisa dels paraments ab sengles almetes o pennatxos al cap e axí partí mossèn Sureda ordonat ab mig de quatre barres més largues que amples les quals aportaven frare Gilabert Loschos, mossèn Jordi Sanct Johan, Lorengo de Mari, Johan e Arnau Moix, Nicholau Vivot, Bernat de Pachs, Johan Demeto, Pera Ramon ça Fortesa, mossèn Pedro del Busch e mossèn Rodrigo de Mur e mossèn Cases qui adés era en un loch adés a altre. De nosaltres n.i havia qui anaven al banch del cavall e altres als streps, los restants compartits per les dites barres: avisant-vos com aquesta cerimònia fon tremesa a dir per lo senyor Rey a mossèn Sureda per mossèn Cases secretament per so que la part no.n fos avisade. Los qui anaven a peu vos avís que anaven tots vestits de seda e molt bé abilats e devant ell anave hun rey d'armes e hun arauts als quals donà a cada hun una sobrevesta de vallut carmasí ab un scut de ses armes hun devant, altre detràs portant l'araut conquista un gran stendart de ses armes de tefetà groch reforsat ab l'arbre qui era tot batut de argent ab sobreposít de vert fahent les armes pròpies ab un panonet de Sant Jordi e davant ell los patges hun devant altre, e devant los pages, cavallers e gentils hòmens qui portaven les lanses en què havien a fer les armes molt grosses e molt pesants e forts totes desemferrades perquè los ferros eren tals que no.s gosaven mostrar a tot hom e detràs ell lo acompanyaven molts prínceps, comptes e barons e senyors qui en aquesta ciutat se atrobaren qui del reyalme fossen e molts barons e cavallers de nostra nació anà molt bé acompanyat ab gran colp de trompetes e hun cobla de ministres e anà axí fins a la plassa. De la quall cerimònia lo senyor Rey trobà gran plaer e tots los barons qui ab ell eren e molt més

en la continensa e bona cara que mossèn Sureda anave que aperia anàs a veure sa anomorade. D'en Vallsecha no volem res dir com vench ne ab quina cara, remetetz-ho a qui ho ha vist. De la plasse vos volem avisar que stave molt bé ornade. Primerament lo senyor Rey la féu agolar molt bé que no.y romàs pedra neguna en la qual féu fer sis lissas, tres a cascuna part e tres a cascun cap e lo rench al mig de taulas molt baix que scasament los dave al genol stant a cavall, e a cada cap de lissa havia una barrera a fi que abans que fossen al rench havien a pessar per las barreres e a la hun cap e al altre del rench lo senyor Rey havia fetes fer unas cases de pals encortinades al entorn de cortines de seda blanques e vermelles però lo cell no era cubert que a cavall podien tanir les lanses en la cuxa que negú no.ls podia veure e detràs les dites cases cascú de ells féu fer una tenda ab l'estendart de lurs armes en les quals se armaven que negú no.ls vehia sinó nosaltres e aquells qui.ls armaven. E com foren armats sinó lo elmet cuberts ab un gran manto que negú no.ls podia veura res de las armes se mudaren de las tendas a les dites cases hon ja los cavalls eren a punt e per mils avisar-vos de tota la cerimònia jaquiren a ells qui stan dins les cases armats volents-vos especificar la plasse com stave ordonade: En la primera lissa stave molta infanteria armade e ben a punt que res no hy cabia. En la segona lissa stave molta gent d'armes ben a punt a cavall. En la tersa lissa prop del rench staven deu faels e dos menatxaus del senyor Rey ben armats e ben a punt los quals faels eren don Lop, lo compta de Dervo, lo vescompta de Sanct Luzi, mossèn Corella, mossèn Berenguer d'Erill, e sinch napolatans hun per lo setge de muntanya, altre per lo setge de porta, en la qual lissa hon los dits faels staven negú no gosava entrar ne axí a poch en neguna de las altres sinó nosaltres qui hy stiguez fins que fo armat que.ns feren axir defora de totes les lissas sinó mossèn Cases qui fo elet per mossèn Sureda de consentiment del senyor Rey, e per en Vallsecha mossèn Ramiro los quals los donaren les lanses els adestraven. En lo mig loch del rench enmig de la encontre dins les lissas lo senyor Rey se havia fet fer hun gran cadafall molt bé ampaliat fet grahons e en lo pus alt loch del dit cadafall lo senyor Rey stava (...) fill don Ferrando. En lo segon grahó staven molts comptes, prínceps e barons. En lo ters grahó staven passamants, arauts e reys d'armes.

Ara us tornarem a dir de ells que havez jaquets qui's mudaven de les tendas a lurs cases. E essent dins la casa mossèn Salvador Sureda pujà sobre un cavalcador lo quall era ordonat dins lo dit loch e aquí pujà a cavall. De continent li fou mes l'elmet e axí stech una gran pesse e en assò per los faels nos fon dit que hysquessez defora totes les lissas. E per semblant fou fet als qui adestraven l'altre a fi que no.y romàs sinó los dits anomenats mossèn Cases e mossèn Ramiro. E essent nosaltres tots defora, per manament del senyor Rey fou feta

una crida per hun arau que no fos negú que gosàs parlar, tussir ni scopir ne signar a fi que per neguna via, senyal negun no.s pogués fer e qui en tal cars fos caygut li anava pena de mort si a tal senyor, cavaller ho gentil hom e home de honor levar-li lo cap de las spalles en què era apparellat hun pyló ab son adestral, e si fos hom de pocha condició que fos penjat, havent-hy forques ab son dogal, abans de la crida veuríem perlar e molt hunir en què hy havia de las personas sus de vint milia. E essent feta la dita crida no.y sentiren persona del món que paria no.y hagués negú. E stant axí indubítadament sonà hun so de trompeta molt agre e de continent meteren-los les lanses en la cuxa ubrint-los les portes de las dites cases hon ells staven closos de que fou la primera vista que la gent hac d'ells des que foren en les cases. E axí prest tochá lo terch toch e ells donaren dels sparons e los faels qui staven ja devant ells entrevessats sortosament levaren las lansas en manera que tot lo món ho hac a maravella tant destrament ho feren que lo hu e l'altre restaren sbalahits. Avisant-vos que mossèn Sureda ferí tant dels sparons per scapar a mossèn Cases qui.l tenia per la brida que.l nafrà en la mà. E assò lo senyor Rey féu devallar don Ferrando del cadafal e essent devallat tramès certs arauts a cada cap de la lissa hon los faels staven dihent-los com lo senyor don Ferrando los hy trematia que triassen dos e que anassen a ell per cert perlament que havien a fer. E los dits faels de fet hy anaren e tingueren consell ab lo senyor don Ferrando ab serts prínceps e barons e quant hagueren perlat tornaren-se'n als dits mossèn Sureda e Vallsecha dient-los com don Ferrando los pregava se deguessen acostar lla hon ell era. E en assò lo hu e l'altre se acostaren al menys pas que podien donant cascun aquella més triga que a ells era en tant que en aquest acostar stigueren hun quart d'ora. E quant foren junts al dit don Ferrando los dix semblants paraules: com per lo senyor Rey li era stat donat càrrech los degué dir com aquell qui és rey e senyor lur los pregave ells encarregave com a bons vessals deguessen metre lur fet en son poder com aquell qui no.s volia encarregar la ànima per hun tals cars voler-los lezar matar. E si assò feyan farien coza que lo dit senyor trobaria gran plaer e que.ls remuneraria en tal manera que ells serien contents. E dit assò lo dit don Ferrando sperant resposta de ells dos la hu ne l'altre no respòs. E lavors mossèn Johan Ferrandis d'Eredia dix-los com no responien. E lavors que a mossèn Sureda tochave dir primer qui era cavaller. E mossèn Sureda respòs en Vallsecha lo perlar no ve a mi que vós sabeu que.y so requent e vós requeridor e no he perlar sinó respondre en lo que vós direu. E en Vallsecha dix que pus son rey e senyor ho manave ell ne encarregave que era prest de hobeyr so que sa senyoria volia de metre'n en son poder, e mossèn Sureda respòs que pus ell ho metia en poder del dit senyor li staria mall dir lo contrari puy no tocave en sa honor com aquell qui era deffanador, lavors ells volguerren descavalcar

e sobre assò juncaren una gran stona que la hu volia esser pus darrer que l'altre a fi que en Vallsecha fon abans descavalcat, e lavors mossèn Sureda descavalcà. Dich-vos que assò era hun punt donar e molt bella cerimònia molt pus bella que yo no sé dir. E com foren abdosos en terra don Ferrando pres-ne hu a cada mà e ell al mig però mossèn Johan Ferrandis de Heredia féu metre mossèn Sureda a la part dreita e axí pujaren alt al cadafal hon lo senyor Rey stave e aquí feren-li reve-reència e agenollaren-se devant ell e stant agenollats lo senyor Rey volch saber de don Ferrando lo que havia fet. E hoit assò lo senyor Rey perlà dient que ells havien fet lo que bons vessalls pertanyia de fer vers lur senyor e que havien mostrat lur bon ànimo com a valents ratent lo deute de haver-vos dade la plassa que us havia offerta e de present sens pus pensar yo l'em prech no volent-vos jaquir matar lla ho no veig entre vosaltres (...) tal per lo quall a mi no fós gran càrrech. E si voluntat haureu de fer armes seguïu-me que jo us metré en part hon vos ne poreu tolre lo desig, pregunt-vos e encarregant-vos siau bons amichs tant com si entre vosaltres no fos stat res e vull que sus are que us beseu. E de fet axí ho feren prenint comiat de sa senyoria abdós ensemps mà per mà devellaren del cadafal e de continent pujaren cade hu a cavall fahent la via de lurs tendes, hoyriets sonar gran multitud de trompetes e de ministres que.n fahia molt bell hoir, e essent junts en lurs tendes foren tramesos dos embaxadors de part del consell del senyor Rey dient a mossèn Sureda com lo dit consell lo pregave volgués axir de la plassa ensemps ab en Vallsecha fins a la porta de la ciutat e aquí cascun prengués sa via ab tots aquells qui.l acompanyaven, dient-li com en Vallsecha ja era content, e mossèn Sureda respòs que ells ordonassen lo que placent los fos que de tot se contentave, e axí partiren ensemps e en lo axir de las lissas vos dehim que.y hac moltes primors qui hysquera primer ho darrer les quals serien largues de contar, e axí anaren fins en lo dit portal e aquí cada hu pres sa via. E com mossèn Sureda fo a la posade e fon descavalcat mossèn Cases cridà gran colp de senyors e molta altre gent e desarmà mossèn Sureda a pessa pessa devant tots a fi que per ells fos vist com stave armat sens ligadura neguna. Avisant-vos que molt millor que nosaltres no sabem dir és stat que no som curats sinó scriure us sumàriament però si plaurà a Déu com serez aquí vos ho direz millor que a nosaltres no afetura pus scriure sinó que.ns recomanam a tots vosaltres pregunt-vos mostreu la dita letra a tots los hòmens jóvens de bona part a cade hu que la prenga per sua. De las dones de Nàpols vos avisaz que en lo món no crehem sien pus bellas ne pus festetjaderes però negú no ha ab ellas sinó qui.ls dóna ducat. De juntes e de (.) vos dehim que n.i ha tots jorns però nosaltres fins assí no havez junt per ocupació de les feynas de mossèn Sureda. D'assí avant si tant y aturaz nos teniz per dir de junyir. Recomanau-nos a totes les senyores christianes,

judeas e moras. La present vos pregaz mostreu a mossèn Pau Sureda e Johan Sureda.

Freres vostres Johan Moix e Nicholau Vivot qui a vosaltres se recomanen”.

(Del llibre de comptes d'Huguet Pont, clavari dels jurats del Regne, 1431-32 f. 70).